

VEDLEGG 1

Bergen 1. juli 2014

Anbefalt nivå for overtredelsesgebyr med hjemmel i havressursloven

Forskrift	Bestemmelse	Forhold	Nivå fordelt på rettssubjekt			
			Skipper	Rederi/foretak	Kaiformann/daglig leder	Fiskemottak
Forskrift om posisjonsrapportering og elektronisk rapportering for norske fiske- og fangsfartøy	§ 8	Manglende sending av posisjonsmelding	10 000	-	-	
	§ 12	Underestimert fangst i fangstmelding (kode CA) sml. med fangstrom	10 000	Verdien av den feilrapporterte fangsten	-	
		Overestimert fangst i fangstmelding (kode CA) sml. med fangstrom	10 000	-	-	
		Underestimert fangst i fangstmelding (kode KG/ OB) sml. med seddel	10 000	Verdien av den feilrapporterte fangsten	-	
		Overestimert fangst i fangstmelding (kode KG/OB) sml. med seddel	10 000	-	-	
	§§ 11, 12 og 13	Forsinket og mangelfull elektronisk rapportering	10 000	-	-	
Forskrift om oppgaveplikt for fiske- og fangsfartøy	§§ 3 og 5	Underestimert fangst i fangstdagbok sml. med fangstrom	10 000	Verdien av den feilrapporterte fangsten	-	
		Overestimert fangst i fangstdagbok sml. fangstrom	10 000	-	-	
		Underestimert fangst i fangstdagbok sml. med seddel	10 000	Verdien av den feilrapporterte fangsten	-	
		Overestimert fangst i fangstdagbok sml. med seddel	10 000	-	-	

Forskrift om opplysningsplikt ved landing og omsetning	§§ 4, 5 og 6	Feilføring av kvantum på seddel	10 000	Verdien av det feilregistrerte kvantum	10 000	1 Utbytte av feilregistrerte kvan
--	--------------	---------------------------------	--------	--	--------	-----------------------------------

- Denne oversikten skal forstås og praktiseres som et utgangspunkt for vurderingen av overtredelsesgebyrets størrelse. Ut fra de konkrete omstendighetene i den enkelte sak skal det vurderes om gebyret skal settes høyere eller lavere enn det anbefalte nivået. Sammenhold med rettspraksis. Hovedhensynene i vurderingen skal fremgå av vedtaket om overtredelsesgebyr, jf fvl § 25. Se for øvrig veiledning for illeggelse og utmåling av overtredelsesgebyr med hjemmel i havressursloven, kapittel 5.

VEDLEGG 2

Bergen 01.07.2014

VEILEDNING FOR ILEGGELSE OG UTMÅLING AV OVERTREDELSESGEBYR MED HJEMMEL I HAVRESSURSLOVEN

INNHOLDSFORTEGNELSE

1. Innledning
 - 1.1 Målgruppe
 - 1.2 Formål og innhold
 - 1.3 Forhold til håndhevelsesveiledningen
 - 1.4 Offentlighet
2. Saksbehandling
 - 2.1 Forholdet til EMK
 - 2.2 Kontrollgjennomføring og opplysning av saken
 - 2.3 Registering av opplysninger fra politiet i database
3. Vilkår for ileggelse av overtredelsesgebyr
 - 3.1 En lovstridig handling
 - 3.1.1 Generelt
 - 3.1.2 Konkret
 - 3.2 Ingen straffrihetsgrunner
 - 3.3 Subjektiv skyld
 - 3.3.1 Innledning
 - 3.3.2 Aktsomhetsnorm fastsatt i rettpraksis
 - 3.3.3-3.3.5 Utvalgte Høyesterettsdommer
 - 3.3.6 Rettsvillfarelse
 - 3.4 Kravet til bevis og bevisbyrden
4. Valg av overtredelsesgebyr som sanksjon
 - 4.1 Innledning
 - 4.2 Når skal overtredelsesgebyr benyttes?
 - 4.2.1 Generelt
 - 4.2.2 Grensen for overtredelsesgebyrets størrelse
 - 4.3 Håndhevelse av hjemmelsforskriften
 - 4.3.1 Forholdet til utenlandske rettssubjekter
 - 4.4 Særlige momenter knyttet til brudd på de enkelte bestemmelsene
5. Utmåling av overtredelsesgebyr
 - 5.1 Innledning
 - 5.2 Hvem ilegges gebyr (rettssubjekt)
 - 5.3 Forholdet til administrativ inndragning
 - 5.4 Momenter for utmåling av overtredelsesgebyr
 - 5.5 Forhold til rettspresis
 - 5.6 Rettspraksis
 - 5.7 Generelle moment
 - 5.7.1-5.7.6 Ulike momenter
 - 5.8 Særlige moment ved brudd på de enkelte bestemmelsene

Vedlegg:

- Oversikt over dommer fra Høyesterett og lagmannsrett vedrørende brudd på straffebestemmelser i fiskerilovgivningen
- Anbefalt nivå for overtredelsesgebyr med hjemmel i havressursloven (*sist oppdatert 26. juni 2014*)

INNLEDNING

1.1 MÅLGRUPPE

Hjemmel til å illegge overtredelsesgebyr i førsteinstans er tillagt Fiskeridirektoratet region Nordland og Sør (vedtaksregioner). Samtlige regionkontor og Kystvakten vurderer utvelgelse av saker som bør illegges overtredelsesgebyr og gir innstilling om slikt gebyr til en av vedtaksregionene.

Veiledningen gjelder for alle som skal gi innstilling eller fatte enkeltvedtak om overtredelsesgebyr med hjemmel i lov om forvaltning av viltlevende marine ressurser (havressursloven) § 59 og forskrift 20. desember 2011 om bruk av tvangsmulkt og overtredelsesgebyr ved brudd på havressursloven (heretter kalt overtredelsesgebyr forskriften).

1.2 FORMÅL OG INNHOLD

Det enkelte regionkontor skal skjønnsmessig vurdere om regelbrudd kan følge forvaltningssporet og avgjøres med overtredelsesgebyr. Formålet med denne veiledningen er å bidra til å sikre likebehandling og kvalitet ved behandling av slike saker i forvaltningssporet.

1.3 FORHOLD TIL HÅNDHEVELSESVEILEDNINGEN

”Veiledning i håndhevelse for Kystvakten og Fiskeridirektoratet” av januar 2012 er underlagt graderingen ”FORTROLIG” i henhold til beskyttelsesinstruksen av 17. mars 1972 nr 3352.

Det presiseres at denne veiledningen er ment å være en utfyllende og allment tilgjengelig informasjon i forhold til nevnte håndhevelsesveiledning. Dette for å gi indikasjoner på relevante momenter ved vurdering av overtredelsesgebyr som sanksjon og størrelse på gebyret. Veiledning om bruk av overtredelsesgebyr i denne veiledningen går foran merknader om dette i håndhevelsesveiledningen.

1.4 OFFENTLIGHET

Denne veiledningen er offentlig.

2 SAKSBEHANDLING

2.1 FORHOLDET TIL EMK

Selv om overtredelsesgebyr ikke er straff i Grunnlovens forstand, kan det måtte regnes som straff i henhold til Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK)¹. Det legges derfor til grunn at saker vedrørende overtredelsesgebyr skal behandles i tråd med prinsipper for å sikre den enkeltes rettssikkerhet slik angitt i EMK og EMD². EMK art 6 slår fast at partene i saken har krav på en ”rettferdig rettergang”.

¹ Jf Fiskeri- og kystdepartementets høringsnotat av 1. mai 2011 - Forslag til ny forskrift om lovbrotsgebyr og tvangsmulkt i medhald av havressurslova kapittel 4

² Jf Ot.prp. nr 20 (2007-2008) om lov om forvaltning av viltlevende marine ressurser (havressurslova) kap. 9.7.4 s 168.

De viktigste hensynene som må være ivaretatt for at det skal foreligge en ”rettferdig rettergang” er

- Kravet til kontradiksjon
- Partens rett til ikke å forklare seg
- Kravet til begrunnelse
- Kravet til underretning om vedtak (siktelse)
- Rett til å forberede og føre et forsvar
- Rett til å føre saken for domstolene
- Vedtaket må treffes innen rimelig tid
- Uskyldspresumpsjonen

En nærmere gjennomgang av hva som ligger i disse vilkårene, i tillegg til forbudet mot dobbeltstraff fremgår av Fiskeri- og kystdepartementets høringsnotat av 1. mai 2011 – ”*forslag til ny forskrift om lovbrotsgebyr og tvangsmulkt i medhald av havressurslova*” kapittel 4. Departementet konkluderer her med at kravet til rettferdig prosess ikke skaper problem i forhold til den foreslåtte overtredelsesgebyrforskriften, på bakgrunn av forvaltningslovens krav til behandlingsmåte i forvaltningssaker, se høringsnotatet punkt 4.6.

2.2 KONTROLLGJENNOMFØRING OG OPPLYSNING AV SAKEN

For nærmere beskrivelser av krav til gjennomføring av kontroll av forhold som også kan medføre overtredelsesgebyr viser vi til egne veiledninger og sjekklister i kontrollmanualen.

Opprinnelsesregionene og Kystvakten er nærmest til, og ansvarlig for, å sikre at innstillingen i saken inneholder alle opplysninger som kan være relevant for vedtaksregionene ved vurdering av overtredelsesgebyr. Dette innebærer blant annet at opprinnelsesregionene/Kystvakten er ansvarlig for å sjekke historikk på skipper og/eller rederi både i Websak (kun regionene) og inspektørdatabasen i tråd med generelle retningslinjer fra REK. Det er viktig at dette følges nøye opp.

Vedtaksregionene skal kunne legge til grunn at opplysningene i innstillingen er uttømmende. Deres ansvar er å kvalitetssikre resultatet av innstillingen, herunder forhindre usaklig forskjellsbehandling. Ved usikkerhet om hvilke opplysninger som er nødvendig å innhente eller hva som er relevant, bør vedtaksregionene kontaktes. Dette er viktig for å sikre likebehandling.

2.3 REGISTRERING AV AVGJØRELSER FRA POLITIET I DATABASE

For at vi skal ha oversikt over politiets praksis er det viktig at alle regionene og Kystvakten følger opp sine anmeldelser og purrer politiet om nødvendig. Videre må opplysninger om botens størrelse fremgå av tilbakemeldingen fra politiet. Dette er viktig når vi nå skal fatte vedtak om gebyr i tilsvarende saker. Opplysningene registreres i tråd med retningslinjer fra Fiskeridirektoratet ved Kontrollseksjonen.

3 VILKÅR FOR ILEGGELSE AV OVERTREDELSSESGBYR

I dette kapitlet gjennomgås vilkårene som må være oppfylt før overtredelsesgebyr som administrativ sanksjon kan ilegges.

3.1 EN LOVSTRIDIG HANDLING

3.1.1 Generelt

For at overtredelsesgebyr skal kunne ilegges må det objektivt sett foreligge en handling begått i strid med en bestemmelse gitt i eller med hjemmel havressursloven, altså en lovstridig handling. Den lovstridige handlingen består enten i å gjøre noe en ikke skulle ha gjort, eller i å unnlate noe en skulle ha gjort.

For å avgjøre om handlingen var lovstridig må man tolke bestemmelsen med utgangspunkt i dens ordlyd. Dersom dette ikke gir tilstrekkelig klarhet må bestemmelsens innhold presiseres gjennom bruk av uttalelser i forarbeidene til havressursloven eller tilhørende forskrifter, sees i sammenheng med andre bestemmelser i lov eller forskrift, foreta en vurdering av hva som er den hensiktsmessige og rimelige løsning og til slutt se hva rettspraksis eller forvaltningspraksis tidligere har lagt til grunn som forståelse av bestemmelsen.

En gjengivelse av den aktuelle bestemmelsen som er overtrådt og forståelsen av denne, i tillegg til den konkrete gjerningsbeskrivelsen må fremgå av forhåndsvarsel og vedtak om overtredelsesgebyr.

3.1.2 Konkret

Havressursloven § 59 hjemler ilegging av overtredelsesgebyr. For en nærmere beskrivelse av hvilke lovstridige handlinger som kan møtes med overtredelsesgebyrforskriften må man ta utgangspunkt i overtredelsesgebyrforskriften § 4 som uttømmende ramser opp hvilke regelbrudd som kan møtes med gebyr. Fra 1. januar 2014 ble det i tillegg tatt inn en egen hjemmel for ilegging av overtredelsesgebyr i samtlige forskrifter nevnt i overtredelsesgebyrforskriftens § 4. Dette er gjort på bakgrunn av Stortingets vedtak om endringer i bestemmelsene om overtredelsesgebyr i havressursloven og deltakerloven, samt innføring av en egen bestemmelse om overtredelsesgebyr i lov om Norges økonomiske sone, jf Prop. 59 L (2012-2013). Endringene innebærer bl.a. at overtredelsesgebyr kun kan ilegges hvis dette fremgår av forskriften som hjemler handlingsnormen som er sanksjonert med overtredelsesgebyr. Det er derfor ikke lengre tilstrekkelig for ilegging av overtredelsesgebyr at det foreligger hjemmel i gjeldende forskrift om bruk av tvangsmulkt og overtredelsesgebyr ved brudd på havressursloven. Det må også foreligge hjemmel i forskriften som inneholder handlingsnormen.

3.2 INGEN STRAFFRIHETSGRUNNER

Grunnet særlige omstendigheter kan en handling som er lovstridig (se kapittel 3.1.) likevel ikke rammes av straff eller administrativ sanksjon. Det foreligger i så tilfelle en straffrihetsgrunn. Som eksempel nevnes nødverge, nødrett, samtykke og lovlig selvtekt. Bakgrunnen for at det gis straffrihet er som regel at handlingen under de foreliggende

omstendigheter fremtrer som berettiget, slik at det ikke er grunn for myndighetene til å motvirke den med staff eller administrative sanksjoner.

Dette er forhold som sjeldent kommer til anvendelse i fiskerisaker. Evt straffrihetsgrunner må likevel vurderes i den enkelte sak.

3.3 SUBJEKTIV SKYLD

3.3.1 Innledning

Det er et vilkår for ileggelse av overtredelsesgebyr at overtredelse av den aktuelle bestemmelsen skyldes uaktsom eller forsettlig opptreden fra den ansvarlige. Skyldkravet er oppfylt dersom det kan påvises uaktsomhet.

Når det gjelder definisjonen av forsett og uaktsomhet viser vi til forslag til ny straffelov §§ 22 og 23. Bestemmelsene lyder som følger:

§ 22. Forsett

Forsett foreligger når noen

- a) handler med hensikt om å oppfylle gjerningsbeskrivelsen i et straffebud,*
- b) handler med bevissthet om at handlingen sikkert eller mest sannsynlig oppfyller gjerningsbeskrivelsen i et straffebud, eller*
- c) regner det som mulig at handlingen oppfyller gjerningsbeskrivelsen i et straffebud, og bestemmer seg for å foreta handlingen selv om gjerningsbeskrivelsen med sikkerhet eller mest sannsynlig skulle bli oppfylt.*

Forsett foreligger selv om lovbrøyteren ikke er kjent med at handlingen er ulovlig, jf. § 26.

§ 23. Uaktsomhet

Den som handler i strid med kravet til forsvarlig opptreden på et område, og som ut fra sine personlige forutsetninger kan bebreides, er uaktsom.

Uaktsomheten er grov dersom handlingen er svært klanderverdig og det er grunnlag for sterk bebreidelse.

Hva som anses som forsvarlig opptreden på området må vurderes ut fra hvilke handlingsalternativer som forelå i den konkrete situasjonen. Det henvises til Høyesterett og lagmannsrettspraksis for nærmere vurdering av hvilke forventninger man kan ha til forsvarlig opptreden under konkrete omstendigheter, se punkt 3.3.2. Høyesterett har de senere år lagt til grunn en stadig strengere aktsomhetsnorm i fiskerisaker. Dette har blant annet sammenheng med større fokus nasjonalt og internasjonalt på overtredelser som innebærer miljøkriminalitet og økonomisk kriminalitet som rammer fellesskapet og som har relativt liten oppdagelsesrisiko.

3.3.2 Aktsomhetsnorm fastsatt i rettspraksis

Utøvelse av fiskeri som yrke er et livsområde der rettspraksis har stilt store krav til regelkunnskap, regelforståelse og deretter adekvat handling, altså en streng aktsomhetsnorm. Når handlingen skjer som ledd i næringsvirksomhet må det legges til grunn at næringsaktøren både har anledning og plikt til å iverksette nødvendige kontrolltiltak for på denne måten å hindre regelbrudd grunnet uaktsomhet.

Vi vil her fremheve et utvalg dommer hvor Høyesterett og lagmannsretten har gitt uttrykk for aktsomhetsnorm som skal legges til grunn ved overtredelser av fiskerilovgivningen. Aktsomhetsnormen er oppdelt etter kasuistikk. Listen over dommer er ikke uttømmende.

3.3.3 Feilestimering av fangst i fangstdagbok/elektronisk fangstmelding

3.3.3.1 Rt 1983-41

Sammendrag: En tysk trålerskipper ble i byretten dømt til en bot på kr. 75000 etter loven av 1975 § 3, jfr. forskrifter om forbud mot fiske med trål i trålfri sone ved Storegga, og etter loven av 1976 § 8, jfr. forskrifter om maskeviddebestemmelser. Han ble frifunnet etter § 12 annet ledd i forskrifter av 13. mai 1977 om utlendingers fiske i Norges økonomiske sone (bestemmelsen om føring av fangstdagbok) samt § 8 første ledd i loven av 1976, jfr. forskrifter, jfr. saltvannsfiskeriloven § 4 nr. 5, jfr. forskrifter (forbud om innsnevring av maskene). Samtidig ble rederiet dømt til inndragning av kr. 1250000, jfr. loven av 1975 § 4 og loven av 1976 § 8. Påtalemyndigheten anket for så vidt skipperen var frifunnet etter bestemmelsen om føring av fangstdagbok, og anken ble tatt til følge, da Høyesterett fant at byretten hadde stillet for små krav til den aktsomhetsplikt som påhvile skipperen i denne forbindelse. Fra de domfeltes side ble det anket over saksbehandlingen (at byretten i strid med straffeprosessloven § 332 hadde fått overlatt politiforklaringer samt at det forelå mangelfulle domsgrunner), men denne anke førte ikke frem. Skipperens anke over botens størrelse ble forkastet. Derimot fikk rederiet nedsatt inndragningsbeløpet til kr. 875000. Byretten hadde ikke prosessuell adgang til å gå ut over den inndragningspåstand som var nedlagt fra påtalemyndighetens side.

HR: ”Jeg er enig med påtalemyndigheten i at byretten her har stilt for små krav til den aktsomhetsplikt som må påhvile fartøyets ansvarlige skipper med hensyn til å sørge for at reglene om føring av fangstdagbok blir etterlevet. Formålet med disse regler er at fangstdagboken skal være grunnlaget for kontrollen med overholdelsen av blant annet kvotebestemmelsene; den skal når som helst kunne fremlegges for norske oppsynsmyndigheter ved inspeksjon. Det er viktig at de opplysninger den gir om fangstkvantum til enhver tid er korrekte. Dette oppnås ikke om skipperen nøyer seg med å vurdere innholdet i den enkelte trålpose på den måte som byretten beskriver, med etterfølgende korreksjoner av dagsfangsten på grunnlag av produsert ferdigvare. Jeg er også enig med påtalemyndigheten i at det ikke er lett å tenke seg hvorledes man korrekt skal kunne angi fangstmengden « for hvert enkelt hal/drag/kast », når kvantum korrigeres dagen etterpå på grunnlag av ferdigprodusert vare. Den justeringsmetode A benyttet, er derfor ikke tilstrekkelig til å oppfylle forskriftenes krav. Den omstendighet at det kan ha vært vanskelig å vurdere fangstmengden korrekt, kan heller ikke frita A når dette av byretten begrunnes med at han måtte oppholde seg på broen 30 m unna. Forskriftene må forutsette at skipperen har ansvar for at det blir etablert rutiner om bord som sikrer at rundfiskmengden i hvert hal og for hver dag blir fastslått med størst mulig sikkerhet. Dette har ikke A gjort. Det er ikke opplyst noe om at det ellers var truffet forholdsregler med sikte på å få fastslått fangstmengden pr. hal med betryggende sikkerhet, f.eks. ved hjelp av mannskapet.

Frifinnelsen av A for overtredelse av § 12, annet ledd i forskriftene av 13. mai 1977 må etter dette oppheves på grunn av uriktig lovanvendelse.”

3.3.3.2 Rt 1993-1347

Sammendrag: 38-årig, tidligere ustraffet mann ble idømt kr. 7.500,- i bot for overtredelse av saltvannsfiskeloven av 3. juni 1983 nr. 40, § 9, jfr. forskrift om oppgaveplikt, fastsatt 10. oktober 1989, § 2 d, jfr. § 3 nr. 1 og 3. Som trålerskipper hadde han glemt å føre inn fangst av stor pigghå i fangstdagboken. Forholdet ble ansett som uaktsomt. - Skipets reder ble idømt inndragning med kr. 10.000,-, jfr. saltvannsfiskeloven § 54.

HR: *"Herredsretten har lagt til grunn at skipperens unnløstelse av å føre inn fangsten på tur nr 12 skyldtes en forglemmelse i hastverket etter at båten fikk den uventede og ekstraordinært store fangsten av pigghå. Rettens flertall har ansett forsømmelsen som et hendelig uhell, og har således ikke funnet at skipperen utviste uaktsomhet. Flertallet fremhever at "den manglende utfyllingen ikke innebar noe forsøk på å lure noen". Selv når dette legges til grunn, kan jeg ikke se annet enn at det må anses uaktsomt at skipperen har glemt å oppfylle sin plikt til føring av fangstdagboken for denne turen."*

3.3.3.3 Rt 1994-1607

Sammendrag: 57-årig mann, tidligere ustraffet tysk trålerskipper, ble idømt en ubetinget bot på kr. 40.000,- for overtredelse av lov av 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone § 8, jfr. § 4, jfr. forskrift av 13. mai 1977. Trålerrederiet måtte tåle inndragning av kr. 450.000,-, jfr. lov 17. desember 1976 nr. 91 § 9 - Overtredelsen besto i mangelfull føring av fangstdagboken. Fangsten var underrapportert med 11,11%. Ved fangstberegningen var anvendt en visuell metode som det heftet stor usikkerhet ved.

HR: *"Når det gjelder formålet med fangstdagbokføringen og de aktsomhetskrav som må stilles, viser jeg særlig til Høyesteretts avgjørelse i Rt-1983-41. Det pekes her på viktigheten av at de opplysninger fangstdagboken gir om oppfisket kvantum til enhver tid er korrekte, og det understrekes at skipperen har ansvaret for at det blir etablert rutiner som sikrer at rundfiskmengden i det enkelte hal blir fastslått med størst mulig visshet. Det er opp mot disse krav at domfeltes aktsomhet i den foreliggende sak må bedømmes."*

Om måten fangstkvanter for det enkelte hal ble beregnet på om bord på "C" for innføring i fangstdagboken, heter det i herredsrettens domsgrunner:

"Disse hal var basert på visuell vurdering nede i fabrikken av 2. styrmann og matros. Tallene ble formidlet til broen hvor de ble regnet om med den forskriftsfastsatte omregningsfaktor. Hver 24. time gikk styrmannen ned for å kontrollere opplysningene. Når fisken var bearbeidet ble den lagt i binger og iset, sortert etter fiskeslag. Sei, kveite og steinbitt ble plassert sammen med torsken."

Når det gjelder vurderingen av denne måten å beregne fangsten på uttales det videre i dommen:

"Verken loven eller forskriftene kommer med anvisninger på hvordan fangsten skal beregnes. På bakgrunn av de kontrollhensyn forskriften skal ivareta, må det kreves at det tas i bruk en sikker målemetode. Det kan således ikke sies å være i strid med forskriftene å foreta kun en visuell vurdering av fangsten så lenge denne er forsvarlig utført og medfører korrekte resultater. Det hefter stor usikkerhet ved en slik visuell vurdering av fangsten og når den fylles direkte i binger etter at den er sløyet slik som i dette tilfellet, er det vanskelig å anslå fangstens vekt."

Jeg må forstå det herredsretten her sier slik at den har funnet at det ble anvendt bare en rent visuell metode for fangstberegningen som det hefter stor usikkerhet ved, og som gjør det vanskelig å fastslå fangstens vekt med den pålitelighet som forskriftene forutsetter. Rettens vurdering bygger for så vidt på en bevisbedømmelse som ikke kan prøves av Høyesterett. Det er ikke grunnlag for å fastslå at herredsretten har stilt for strenge krav til domfeltes aktsomhet, eller at rettsanvendelsen for øvrig er uriktig.”

3.3.4 Feil ved sending av melding om fangst

3.3.4.1 Rt 1999-601

Sammendrag: Påbudte meldinger fra et islandsk fiskefartøy fra fiskefeltet ved Jan Mayen, jfr. lov om Norges økonomiske sone av 17. desember 1976 nr. 91 § 8, jfr. kgl. res. av 23. mai 1980, jfr. forskrift 6. mai 1997 nr. 432 § 3 bokstavene a og c og § 4 fjerde ledd, jfr. § 7, var sendt pr. telefax ved hjelp av et satelittsystem. Meldingene var ikke kommet frem. Handlingsnormen i § 3 måtte innebære en plikt til å sende melding som kom frem til adressaten. Aktsomhetsplikten var ikke oppfylt. - Kapteinen ble ikke ansett for å ha vært i unnskyldelig rettsvillfarelse, jfr. straffeloven § 57, med hensyn til plikten til å føre inn opplysninger bl.a. om når slike meldinger ble sendt. Han hadde fulgt den informasjon om norske regler som han hevdet å ha fått fra sitt eget lands fiskerimyndigheter, [men Høyesterett fant ikke grunnlag for å fravike det alminnelige utgangspunkt ved aktsomhetsvurderingen i forhold til spørsmålet om unnskyldelig rettsvillfarelse; at en slik næringsutøver plikter å være orientert om regelverket.]

HR: ”Jeg bemerker her først at når forskriftens § 3 bokstavene a og c angir at det skal sendes melding til Fiskeridirektoratet, må handlingsnormen, ut fra ordlyden sammenholdt med bakgrunnen for meldingsplikten, være en plikt til å sende melding som kommer frem til Fiskeridirektoratet. Dersom melding ikke når frem, er handlingsplikten ikke oppfylt. En annen sak er at om meldingen ikke kommer frem av grunner som ikke med rimelighet kunne forutses, vil dette kunne lede til frifinnelse på grunn av manglende utvist skyld.

Her er meldingene ikke kommet frem, og plikten er derfor - objektiv sett - ikke oppfylt. Etter min mening har lagmannsretten anvendt en for mild aktsomhetsnorm når den er kommet til at kapteinen ikke har opptrådt uaktsomt. Sentralt i lagmannsrettens begrunnelse var blant annet at såvel konsesjonen som brukerhåndboken for Inmarsatsenderen anga at prefikset 00 skulle brukes, og ikke minst at fartøyet ved begge anledninger mottok meldingen "Message Transfer Successful". Jeg er enig i at dette er momenter som trekker i retning av at nødvendig aktsomhet er utvist. Men lagmannsretten unnlater å vektlegge i tilstrekkelig grad at fartøyet etter meldingen om "Message Transfer Successful" i begge tilfeller mottok meldingen "Not delivered". Det er nok så at denne siste meldingen ikke uten videre kunne knyttes til henholdsvis passiv- og aktivmeldingen, men det må legges til grunn at den i tid kom ikke lenge etter at disse meldingene var sendt. Situasjonen måtte på fartøyet oppfattes slik at det var en nylig avsendt melding som ikke var kommet frem til mottaker. Det var da uaktsomt ikke å undersøke om dette gjaldt meldingen til Fiskeridirektoratet.

For at A skal kunne domfelles, må uaktsomheten kunne knyttes til ham. Passivmeldingen den 26. mai var det han som sendte. Det er nærliggende å oppfatte lagmannsrettens dom slik at han betjente senderen også etter avsendelsen av meldingen, slik at det var han som så - eller som skulle ha sett - meldingen "Not delivered". I forhold til meldingen den 26.

mai er det i så fall kapteinen som direkte er å bebreide at det ikke ble undersøkt om den var kommet frem til Fiskeridirektoratet.

Meldingen den 5. juni ble som nevnt sendt av annenstyrmannen. Den uaktsomhet som rammer kapteinen i forhold til denne meldingen, var at det ikke var etablert forsvarlige rutiner med hensyn til kontroll av om viktige meldinger kom frem. Nå har forsvareren fremhevet at A helt manglet kunnskap om bruken av Inmarsat C-systemet. Han var derfor ikke i stand til å se at denne bruken skapte problemer i forhold til forskriftens krav om aktiv- og passivmeldinger til Fiskeridirektoratet. Dermed var det heller ikke uaktsomt av ham ikke å sørge for at det ble etablert nødvendige rutiner for sending av meldinger og etterfølgende kontroll av at meldingen kom frem.

Jeg er ikke enig i dette. Det kommunikasjonssystem som var blitt installert i båten, skulle ved siden av andre meldinger til og fra båten nettopp benyttes til befordring av de meldinger til Norge som fisket i dette farvann gjorde nødvendig. Meldingene inngikk i en nødvendig offentlig kontroll med bruken av naturressurser. Viktigheten av korrekt rapportering i forhold til de norske myndigheter burde av den grunn fremstå som sentral, også for rederiet og kapteinen. Jeg er ut fra dette fremmed for at båtens ansvarlige - kapteinen - ved å påberope seg manglende kunnskaper kan bli fri det ansvar han ellers ville ha hatt for å etablere betryggende rutiner for korrekt rapportering.

Jeg er etter dette kommet til at lagmannsrettens lovanvendelse er uriktig.”

3.3.5 Feilføring på landings-/sluttseddel

3.3.5.1 Rt 1994-1137

Sammendrag: Ifølge råfiskloven av 14. desember 1951 nr. 3, § 9, jfr. § 7 b, jfr. forskrift om sluttseddel/bryggeseddel og mottaksjournal av 5. september 1990 nr. 578, skal fiskeoppkjøperen skrive ut sluttseddel der det bl.a. skal fremgå hvilken båt som har levert fisken. Oppkjøperen hadde lagt til grunn selgerens opplysninger uten å kontrollere riktigheten. Herredsretten fant med den begrunnelse at kjøperen ikke hadde opptrådt uaktsomt. Høyesterett opphevet dommen da herredsretten hadde lagt en for mild aktsomhetsnorm til grunn.

HR: ”Den kontroll B her foretok, på vegne av det selskap han var daglig leder for, var ikke tilstrekkelig til å sikre riktig opplysning om hvilket fartøy som hadde levert fangsten. Om dette var samme fartøy som det ble framlagt identitetskort for, kunne bare kontrolleres ved inspeksjon av fartøyets registreringsmerke, eller ved en annen tilfredsstillende identitetskontroll. Dette har B ikke gjort, og det er i dommen lagt til grunn at de objektive vilkår for straff er til stede. Rettens flertall - meddommerne - har imidlertid lagt til grunn at forholdet ikke kan bebreides B som uaktsomt. Dette er jeg ikke enig i.

Det alminnelige utgangspunkt for aktsomhetsvurderingen må her være at det legges en streng norm til grunn. Det er viktig at det ikke skjer brudd på kvotereguleringen, hvor for øvrig både selger og kjøper av økonomiske grunner kan ha sammenfallende interesse i å overse slike brudd. Den uleilighet som måtte knytte seg til å foreta en identitetskontroll av fiskefartøyet, kan ikke fritta kjøperen for den selvstendige plikt han har til å forvise seg om at det leverende skip som ligger ved hans kai er det selgeren oppgir. Om dette skulle by på slike problemer som flertallet har beskrevet, kan det ikke fritta for kontrollplikten.

Heller ikke kan det være avgjørende for aktsomhetsvurderingen om situasjonen skulle være - som antydnet av flertallet - at B har fulgt en praksis som er alminnelig i Lofoten. Det er i så fall tale om en praksis som ikke tilfredsstillende den aktsomhet som her må kreves, og som derfor ikke kan fritas for ansvar. Heller ikke kan det fritas for etterlevelse av aktsomhetsnormen at selskapet og B var helt nye i bransjen som fiskeoppkjøpere.

Herredsrettens dom med hovedforhandling må etter dette oppheves."

3.3.5.2 Rt 1995 s 1901

Sammendrag: Høyesterett opphevet frifinnende herredsrettsdom vedrørende angivelig overtredelse av saltvannsfiskeloven av 3. juni 1983 nr. 40, § 53, jfr. § 9, jfr. forskrift om sluttседdel/bryggesedel og mottaksjournal § 5, jfr. § 1. Det var ikke rom for å fravike kravet om at undertegning skal skje før båten forlater mottaksstedet, selv om det skulle være mer praktisk for fiskerne. Uttalt at utgangspunktet må være at kravet om undertegning av «fisker» refererer til skipperen. Spørsmålet om skipperen kunne delegere, ble holdt åpent.

HR: *"Herredsrettens flertall uttaler i dommen at frifinnelsen "... begrunnes vesentlig i at det ved håndhevelsen av forskriftene må tas hensyn til hvilke muligheter fiskerne har til å oppfylle kravene. På denne bakgrunn kan ikke flertallet (se) at det er grunn til å bebreide fiskerne på den måte man har forholdt seg. Det vises også til at bryggesedlene er underskrevet så snart dette var mulig og at den mulige forsinkelsen ikke kan ha noen betydning for myndighetenes ressurskontroll."*

Flertallet har etter min mening her stilt for små krav med hensyn til når undertegningen må skje. Forskriften angir at det skal være før båten forlater mottaksstedet - som må forstås som kaianlegget til kjøperen. Fra påtalemyndigheten er det vist til behovet for klare og strenge regler, særlig for å sikre at kvotereguleringer blir overholdt. Jeg er enig i dette, jf Rt-1994-1137. Det er ikke rom for å fravike kravet selv om det skulle være mer praktisk for fiskerne. Problemet synes for øvrig å være at enkelte kjøpere har innskrenket mottakstid. - Herredsrettens flertall har dermed bygget på en uriktig forståelse av reglene, og dommen må oppheves på dette grunnlag."

3.3.6 Rettsvillfarelse

3.3.6.1 Generelt

Rettsvillfarelse vil si villfarelse med hensyn til eksistensen av eller innholdet i rettsregler. Dette kan føre til mildere straff eller straffrihet. Rettspraksis har slått fast at det er kun unnskyldelig rettsvillfarelse som virker straffriende, og det skal mye til. At rettsvillfarelsen må være unnskyldelig innebærer at vedkommende må ha opptrådt aktsomt og kan således ikke bebreides verken for rettsvillfarelsen eller selve handlingen. Avgjørende er en helhetsvurdering av alle forhold som begrunner tiltaltes gode tro. Det skal imidlertid foreligge særlige omstendigheter før vilkåret anses oppfylt. Dersom villfarelsen er unnskyldelig skal forholdet ikke sanksjoneres.

For straffbare handlinger begått i næring kan det vanskelig nås frem med unnskyldelig rettsvillfarelse. Dette forutsetter at regelen er blitt til og publisert på riktig måte og vi ikke

har gått ut om skriftlig informasjon om noe annet enn vi legger til grunn ved vurdering av overtredelsesgebyr i en konkret sak.

I vedtak om overtredelsesgebyr skal vurderingen av påstand om rettsvillfarelse fremgå i forbindelse med vurderingen av subjektiv skyld.

3.3.6.2 Rettspraksis

Rt 1991-732

Sammendrag: 31-årig, tidligere ustraffet fiskeskipper ble idømt en bot på kr. 10.000,- for overtredelse av lov av 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. § 53, jfr. § 4, jfr. forskrifter om stopp i torskefiske. Han satte line for å fiske blåkveite, men da innslaget av torsk var betydelig større enn de tillatte 40 %, burde han før neste lineutsett ha forflyttet seg til et annet felt. - Domfellelse vedr. unnlattelse av å føre fangstdagbok ble opphevet, da det var usikkert om domfelte var blitt kjent med de nye regler om dette, jfr. straffeloven § 57 om rettsvillfarelse. - Rederiet måtte tåle kr. 200.000,- i inndragning. Hele fangsten kunne inndras, ikke bare innslaget av torsk. Når fisket ikke kunne skje uten for stort innslag av torsk, skulle line ikke ha vært satt, og hele fangsten må anses ulovlig fanget.

HR: ”Det er på det rene at bestemmelsen om føring av fangstdagbok ikke er fulgt. Jeg må forstå herredsretten slik at den har godtatt at domfelte verken var kjent med bestemmelsen da han dro på fiske 10. november 1989 eller i den periode tiltalen gjelder. Det klare utgangspunkt må være at fører av et fiskefartøy må sette seg inn i de regler som gjelder for det fisket han driver, og sørge for å holde seg a jour. I dette tilfellet er det imidlertid uklart hvilke muligheter domfelte rent faktisk har hatt for å bli kjent med den aktuelle forskriftsbestemmelse. Etter den tidligere gjeldende forskrift av 16. desember 1986, omfattet påbudet om føring av fangstdagbok ikke et fartøy som "B" ved slikt fiske som domfelte foretok. Ved Fiskeridepartementets forskrift av 10. oktober 1989 nr. 1094 ble påbudet utvidet til å gjelde alle fartøyer over 27,5 m ved fiske også i norske farvann. De nye forskrifter ble tatt inn i melding fra Fiskeridirektøren først den 27. oktober 1989. Etter det som er opplyst under ankeforhandlingen, blir slike meldinger sendt blant andre til fiskernes organisasjoner, men det er ikke gitt noen opplysninger om hvorledes forskriftene videre gjøres tilgjengelige for fiskerne. Det er ikke opplyst om disse forskrifter ble gjort kjent på annen måte, f.eks. gjennom fiskerimeldingene i NRK. Av forskriftenes § 3 fremgår at det må anskaffes en fangstdagbok utgitt av Fiskeridirektoratet. Dette er noe som i tilfelle må gjøres før fartøyet går fra land. Etter mitt syn er domsgrunnene på dette punkt så mangelfulle at dommen må oppheves.”

Rt 1991-1261

Sammendrag: 63-årig, tidligere ustraffet tysk trålerskipper ble idømt kr. 10.000,- i bot for overtredelse av lov av 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone, § 8 første ledd, jfr. forskrifter av 13. mai 1977, § 16, jfr. § 12. Overtredelsen besto i feilrapportering av fanget kvantum. Grunnet rettsvillfarelse, jfr. straffeloven § 57, ble han frifunnet for plikten til fortløpende innføring i fangstdagboka. - Rederiet ble dømt til inndragning av kr. 100.000,-, jfr. nevnte lov § 9.

HR: ”På grunnlag av det faktiske forhold som herredsretten har lagt til grunn er jeg kommet til at herredsretten ikke har stilt for små krav til aktsomheten når den har funnet at domfeltes rettsvillfarelse var unnskyldelig. Det forhold at plikten til fortløpende føring av fangstdagboka innebærer at innføring av fangsten ved ett hal må skje før neste hal tas

ombord, framgår ikke uttrykkelig av ordlyden, men beror på en tolking hvor flere momenter kommer inn. Selv om kontrollhensyn taler for dette tolkingsresultatet, er det uimotsagt at det etter EFs regelverk - som domfelte var fortrolig med - er tilstrekkelig at innføring skjer ved dagens slutt. Det er riktignok grunn til å stille strenge krav til aktsomheten på dette området, hvor det gjelder utøvelse av næringsvirksomhet. Jeg legger imidlertid vekt på at den avklaring som følger av kjennelsen i Rt-1990-891 - og det forhold den knytter seg til - i tid ligger etter forholdet i nærværende sak. Jeg peker på at man for den tilsvarende plikt ved fiske med norske fartøyer har sett behovet for en langt mer presis utforming av reglene. I 1977-forskriftenes § 15 har man hjemmel for Fiskeridirektøren til ved forskrifter å gi utfyllende regler. Jeg går ut fra at det eventuelt vil bli overveiet å foreta en tilsvarende presisering for utlendingers fiske, idet jeg understreker behovet for et mest mulig klart og entydig regelverk.

Anken over lovanvendelsen kan derfor ikke føre fram."

Rt 1996-1670

Sammendrag: Fellende dom mot tysk fiskebåtskipper for overtredelse av lov om Norges økonomiske sone av 17. desember 1976 nr. 91 § 8, jfr. § 4 og § 6, og inndragningsdom mot rederiet, jfr. nevnte lov § 9, ble opphevet. Både skipper og rederi trodde at de hadde nødvendig norsk lisens for å fiske etter makrell i Norges økonomiske sone. Ut fra behandlingsmåten i slike lisenssaker for EU-fartøyer ble det ansett naturlig at utenlandske skipsførere og rederier forholder seg til sine nasjonale myndigheter og at eventuell oppfølging skjer gjennom disse. Det var uriktig lovanvendelse når byretten hadde bygget på at rederiet og skipsføreren uten videre hadde plikt til også å undersøke hos norske myndigheter om skipet var innvilget lisens for fiske i Norges økonomiske sone.

HR: *"Byretten uttaler at det må stilles strenge krav til utlendingers undersøkelsesplikt når det gjelder lovligheten av å fiske i norsk økonomisk sone. Dette er jeg uten videre enig i. Det dreier seg om næringsmessig ressursutnyttelse med sterke nasjonale og internasjonale interesser involvert.*

I dommen er det videre pekt på at både rederiet og skipsføreren måtte være klar over, eller burde ha visst, at det forut for lisensieringen ble ført forhandlinger mellom Norge og EU, og at tillatelse til fiske etter makrell slett ikke var kurant. Byretten fremholder:

"Etter rettens oppfatning må det krav stilles både til rederiet og til skipperen, at de hos norske myndigheter forvisser seg om at lisens foreligger. Å regne med at en søknad om lisens er innvilget dersom man ikke får melding om det motsatte fra EU, er uaktsomt, selv hensett til den praksis som angivelig skal foreligge. En eventuell kommunikasjonssvikt mellom EU og vedkommende tyske myndighet, som kan ha ledet til misforståelsen, fritar ikke de tiltalte for plikten til å foreta undersøkelser hos den norske myndighet som utferdiger lisensen, Fiskeridirektoratet."

Jeg har tidligere redegjort for den flerleddede prosedyre i disse lisenssakene, hvor de nasjonale myndigheter fremmer søknadene. På bakgrunn av dette finner jeg det naturlig at de utenlandske rederiene og skipsførerne forholder seg til sine nasjonale myndigheter og at eventuell oppfølging skjer gjennom disse. Forutsetter man for eksempel at et tysk rederi fra autoritativt hold hos de tyske myndigheter får opplyst at et fartøy har lisens for makrellfiske i Norges økonomiske sone, må rederiet og skipsføreren etter min mening kunne basere seg på dette, med mindre det foreligger særlige omstendigheter som tilsier

nærmere undersøkelser. Det er da uriktig lovanvendelse når byretten har bygget på at rederiet og skipsføreren uten videre her hadde en plikt til også å undersøke hos norske myndigheter om skipet var innvilget lisens til fiske i norsk økonomisk sone. Byrettens domsgrunner gir etter mitt syn ikke tilstrekkelig grunnlag til å vurdere betydningen av de opplysninger rederiet hevder å ha fått av tyske myndigheter.

Straffansvar i denne saken er som nevnt, bare gjort gjeldende overfor skipsføreren.

Aktsomhetsvurderingen må derfor knyttes til hans forhold. En skipsfører har en selvstendig plikt til å sørge for at bestemmelsene i loven om Norges økonomiske sone overholdes. Men aktsomhetsvurderingen må skje konkret i forhold til den type overtredelse det gjelder, og resultatet av en strafferettslig bedømmelse i forhold til skipsføreren kan tenkes å bli en annen enn i forhold til rederiet. Jeg nevner dette fordi byretten har vurdert rederiet og skipsføreren under ett.

Domfellelsen av skipsføreren for å ha fisket uten gyldig lisens må etter dette oppheves.”

Rt 1999-601

Se under kapittel 3.3.4.1.

3.4 KRAV TIL BEVIS OG BEVISBYRDE

Ileggelse av overtredelsesgebyr krever at det foreligger ”klar sannsynlighetsovervekt” for at det er skjedd et lovbrudd³. Høyesterett har i Rt 2011 s 910 (Tine-saken) uttalt at det kravet innebærer at det må foreligge ”tungtveiende, nøyaktige og samstemmende bevis”. Dette er noe kvalitativt mindre enn kravet til bevis i straffesaker (bevist utover rimelig tvil), men noe kvalitativt mer enn kravet til alminnelig sannsynlighetsovervekt i sivile saker (mer sannsynlig at det ulovlige forholdet har funnet sted enn ikke).

Høyesterettsdommer av interesse er bl.a. Rt 1999 s 14 (fiskerisak), Rt 2007 s 1217 (tilbakekall av ervervstillatelse) og Rt 2008 s 1409 (ordinær tilleggsatt).

Kravet til bevis må være oppfylt både når det gjelder at den objektive overtredelsen av bestemmelse gitt i eller i medhold av havressursloven og for at kravet til skyld er oppfylt.

Bevisvurderingen må fremgå av vedtaket om overtredelsesgebyr.

Forvaltningsmyndigheten er ansvarlig for å fremlegge bevis for at vilkårene for overtredelsesgebyr er oppfylt i den enkelte sak. Overtrederen har imidlertid bevisbyrden for at det foreligger straffrihetsgrunner (se kapittel 3.2 og 3.3.6).

4 VALG AV OVERTREDELSSESGBYR SOM SANKSJON

4.1 INNLEDNING

Etter at man har slått fast at vilkårene i kapittel 3 for ileggelse av overtredelsesgebyr foreligger, så må man ta standpunkt til om overtredelsesgebyr er det riktige sanksjonsmiddelet å anvende i den konkrete saken.

I det videre vil vi gjennomgå momenter som skal tillegges vekt ved valg av overtredelsesgebyr som sanksjon i motsetning til anmeldelse.

4.2 NÅR SKAL OVERTREDELSESGBYR BENYTTES?

4.2.1 Generelt

Overtredelsesgebyr skal komme i stedet for anmeldelse til politiet og eventuell behandling i domstolene for de minst alvorlige sakene som i dag blir behandlet i strafferettsporet³. Det nedre innslagspunktet for illeggelse av overtredelsesgebyr er derfor grensen mellom advarsel og anmeldelse slik dette har vært praktisert frem til iverksettelsen av forskrift om overtredelsesgebyr, 1. mars 2012⁴.

Sanksjonen vil i første omgang være hensiktsmessig ved de mindre alvorlige bruddene på rapporterings- og opplysningsplikter, som reglene om fangstdagbok/elektronisk rapportering og reglene om føring av landings- og sluttседler. Det dreier seg om saker av mindre omfang og med mindre avvik i fangstdagbok/ rapportering der aktørene ikke tidligere har vært involvert i alvorlige, liknende saker. I slike saker er det opp til forvaltningens frie skjønn å vurdere om overtredelsen skal ilegges overtredelsesgebyr eller ikke. Forvaltningspraksis må imidlertid være konsekvent og legge til grunn det som vil sikre at regelverket blir holdt og respektert⁴. I situasjoner hvor næringsaktøren har unnlatt føring av fangstdagbok/elektronisk rapportering eller seddel vil overtredelsesgebyr normalt ikke være tilstrekkelig. Unntak kan imidlertid tenkes dersom aktøren har unnlatt å føre fangstdagbok, men meldt fangsten inn til salgslaget eller myndighetene på annen måte. Departementet har også uttalt at det særlig vil være viktig å gi et signal om at brudd på regelverket, som isolert sett kvalifiserer til advarsel, kan sanksjoneres med overtredelsesgebyr når de blir gjentatt. Anmeldelse til politiet skal benyttes i tilfeller av grove og gjentatte lovbrudd⁵.

Dersom den kontrollerte velger å benytte seg av retten til å nekte å forklare seg (vernet mot selvinkriminering) kan dette tale for at saken bør politianmeldes i stede for å ilegges overtredelsesgebyr. Vedkommende bør gjøres oppmerksom på dette senest samtidig med at han tar beslutningen om han ønsker å samarbeide i saken.

Begrunnelsen er at den ansvarliges forklaring i saken vil lette kontrollarbeidet i form av bevisinnhenting og -vurdering og bidrar til effektivisering av saksbehandlingen, jf formålet med innføring av denne forvaltningssanksjonen. Dersom den ansvarlige ikke ønsker å samarbeide om saken og Fiskeridirektoratet på denne bakgrunn ikke på en rask og effektiv måte kan avgjøre om vilkårene for sanksjonering er oppfylt, er det ikke å anse som en trussel om tvang i strid med EMK art 6 å informere vedkommende om at saken vil bli oversendt til politiet for vurdering av straff. Til støtte for dette nevnes politiets adgang til å øke foreleggstørrelse dersom den siktede ikke godtar forelegget uten dom.

³ Jf Ot.prp. nr 20 (2007-2008) om lov om forvaltning av viltlevande marine ressursar (havressurslova) kap. 9.7.4, s 167.

⁴ Jf Ot.prp. nr 20 (2007-2008) om lov om forvaltning av viltlevande marine ressursar (havressurslova) merknad til § 59.

⁵ Jf Ot.prp. nr 20 (2007-2008) om lov om forvaltning av viltlevande marine ressursar (havressurslova) kap. 9.7.4, s 167.

4.2.2 Grensen for overtredelsesgebyrets størrelse

Overtredelsesgebyret kan ikke overstige 100 000 kr per ansvarlig rettssubjekt. For oversikt over ansvarlige rettssubjekt, se kapittel 5.2. Dette innebærer at et forhold kan medføre ilegges av overtredelsesgebyr mot flere ulike rettssubjekt i saken. Overstiges beløpsgrensen for ett av de ansvarlige rettssubjektene skal hele saken anmeldes til politiet.

4.3 HÅNDHEVELSE AV HJEMMELSFORSKRIFTEN

Overtredelsesgebyrforskriften § 4 gir en uttømmende opplisting av overtredelser som kan ilegges gebyr. Siden ikrafttredelsen av forskriften 1. mars 2012, har direktoratet kun åpnet for bruk av overtredelsesgebyr ved brudd på bestemmelser om feilrapportering av fangst i elektronisk fangstdagbok eller papirdagbok, se veiledning om ileggelse og bruk av overtredelsesgebyr datert 9. oktober 2012. Fiskeridirektoratet har fra 21. februar 2014 besluttet å utvide håndhevelsen ved at overtredelsesgebyr nå skal vurderes ved brudd på bestemmelsene gitt i overtredelsesgebyrforskriftens § 4 bokstav a, c, f, g, h, i og j, dvs. samtlige bestemmelser som ikke er rettet mot utenlandske rettssubjekt

Den videre fremstillingen er konsentrert rundt momenter knyttet til overtredelser av bestemmelsene hvor det foreligger mest rettspraksis.

4.3.1 Forholdet til utenlandske rettssubjekt

Overtredelsesgebyrforskriften gjelder etter sin ordlyd på lik linje for norske og utenlandske rettssubjekt. Fra 1. januar 2014 ble det også innført hjemmel for ileggelse av overtredelsesgebyr for brudd på forskriftsbestemmelser gitt i medhold av lov 17. desember 1976 om Norges økonomisk sone.

Problemer med sikring av bevis og håndhevelse/innkreving gjør imidlertid at overtredelsesgebyr kan være vanskelig å benytte i praksis.

Dette er bakgrunnen for at det er besluttet å fortsatt avgrense håndhevelsen av overtredelsesgebyrforskriften mot utenlandske rettssubjekt.

4.4 SÆRLIGE MOMENTER KNYTTET TIL BRUDD PÅ DE ENKELTE BESTEMMELSER

I dette kapitlet oppsummeres noen konkrete momenter som er av betydning for vurderingen av om forholdet skal møtes med ileggelse av overtredelsesgebyr eller anmeldes/gis advarsel.

4.4.1 Forskrift om posisjonsrapportering og elektronisk rapportering for norske fiske- og fangstfartøy § 8

- Manglende sending av posisjonsmeldinger

4.4.2 Forskrift om posisjonsrapportering og elektronisk rapportering for norske fiske- og fangstfartøy § 12 og forskrift om oppgaveplikt for fiske- og fangstfartøy §§ 3 og 5

- Differanse mellom rapportert fangst/ dagbokført fangst og fangst i rom og fangst i rom/ kvantum på seddel
 - Grad av avvik i fangstmengde sammenlignet med
 - fangstrom
 - seddelført fangst
 - Gjentatte forhold
 - Er det i tillegg regelbrudd av formalkarakter i rapporteringen/dagboken
 - Ved overestimering av fangst skal det ikke ilegges gebyr mot rederiet.

4.4.3 Forskrift om opplysningsplikt ved landing og omsetning av fisk §§ 4, 5 og 6

- Feilføring av kvantum på seddel
 - Tilfeldig eller systematisk feilføring
 - Gjentatte forhold
 - Grad av avvik mellom kontrollert fangst og seddelført fangst

5 UTMÅLING AV OVERTREDELSESGBYR

5.1 INNLEDNING

Det er forutsatt i forskriften om overtredelsesgebyr at utmåling av gebyret skal skje på grunnlag av en konkret vurdering (forvaltningsskjønn) knyttet til den enkelte sak.

Fastsettelse av gebyrets størrelse vurderes etter at man har kommet til at vilkårene for ileggelse av overtredelsesgebyr er oppfylt (en lovstridig handling og subjektiv skyld) og at dette er den riktige sanksjonen å møte overtredelsen med. Utmåling av gebyret innebærer at man må vurdere hvem som skal ilegges gebyr (rettssubjektene) i den enkelte sak og hvor stort gebyr den enkelte skal ilegges.

Momenter av betydning for om vilkårene for overtredelsesgebyr er oppfylt kan også være av betydning for utmålingen av gebyret (for eksempel gjentakelse og graden av skyld). Vurderingen av gebyrets størrelse og betydningen av evt. anførsler fra parten må fremgå tydelig av vedtaket. Det må fremstå klart for parten hvorfor han/hun er ilagt et gebyr og hvorfor gebyret har fått en slik størrelse, jf forvaltningslovens krav til begrunnelse §§ 24 og 25.

I det videre vil vi gjennomgå momenter som skal tillegges vekt når man i den enkelte sak skal beslutte hvem som skal ilegges gebyr og gebyrets størrelse.

Disse vurderingene må fremgå klart av forhåndsvarsel og vedtak om overtredelsesgebyr.

5.2 HVEM ILEGGES GEBYR (RETTSSUBJEKT)

I følge rettspraksis er hovedregelen at skipper og kaiformann ilegges bot som fanger opp det pønale formålet med sanksjonen. Rederiet og fiskemottaket ilegges som hovedregel straffeprosessuell inndragning som refererer seg til den økonomiske vinning eller potensielle vinning ved den ulovlige handlingen. Dette tilsvarer som hovedregel den

ulovlige fangstens verdi eller potensielle verdi, i tillegg til verdien av utstyr (fartøy, redskap og lignende) som er benyttet i forbindelse med den ulovlige handlingen.

Dette innebærer at det i vurderingen av ileggelse av overtredelsesgebyr for en ulovlig handling skal vurderes ileggelse flere gebyr for samme forhold, som for eksempel ett gebyr til ansvarlig skipper grunnet gjennomføringen av den ulovlige handlingen og et til foretaket/rederiet for å inndra den økonomiske fortjenesten eller potensielle økonomiske fortjenesten som følge av samme handling, eventuelt med et pønalt tillegg. Dersom det gjelder overtredelses av forskrift 22. desember 2003 nr. 57 om opplysningsplikt ved landing og omsetning av fisk må det også vurderes overtredelsesgebyr ovenfor ansvarlig kjøper/mottaker av fangsten og eventuelt kaiformannen på fiskemottaket.

Om det i den enkelte sak skal ilegges overtredelsesgebyr til både skipper og foretak/rederi må bero på en konkret vurdering basert på praksis i politi/påtale og domstoler. Ved brudd på rapporteringsplikten som skyldes uaktsomhet hos skipper av typen forglemmelser som ikke hadde betydning for rapporteringens formål eller funksjon, men likevel er av slik karakter at det bør møtes med gebyr, så bør utgangspunktet være at kun skipper holdes ansvarlig. Gebyr til rederiet kan likevel være relevant i de tilfeller hvor rapporteringsfeilen er av en slik karakter at muligheten til å kontrollere fartøyet og fangsten svekkes, feilen skyldes systemsvikt om bord som rederiet også bør ansvarliggjøres for, eller hvor samme type overtredelse skjer flere ganger.

5.3 FORHOLDET TIL ADMINISTRATIV INNDRAGNING

Uavhengig av om vilkårene for sanksjonering i form av overtredelsesgebyr er oppfylt, skal det i den enkelte sak vurderes om det foreligger grunnlag for administrativ inndragning.

Vilkårene for administrativ inndragning av fangst høstet eller levert i strid med havressursloven fremgår av havressursloven § 54.

Fiskesalgslagene og Fiskeridirektoratet har en plikt til å foreta administrativ inndragning dersom det kan bevises med klar sannsynlighetsovervekt at fangsten objektiv sett er høstet eller levert i strid med havressursloven. For bestemmelsene som i første omgang skal omfattes av overtredelsesgebyr er dette bare relevant ifht landingsforskriften. Dette gjelder uten hensyn til skyld.

Ileggelse av administrativ inndragning er i rettspraksis slått fast at ikke klassifiserer som straff verken etter norsk rett eller EMK⁶. Dette innebærer at vedtak om administrativ inndragning skal vurderes uavhengig av om overtredelsen også oppfyller vilkårene for straff, herunder overtredelsesgebyr og anmeldelse⁷.

Dersom man kommer til at vilkårene for ileggelse av overtredelsesgebyr er oppfylt skal man ved utmålingen av gebyrets størrelse ta hensyn til at det i tillegg er gitt vedtak om administrativ inndragning for samme forhold. Beløpet inndratt administrativ med hjemmel i havressursloven § 54 skal gå til fratrukk ved utmåling av overtredelsesgebyr med

⁶ Se bl.a. Rt 2007 s 1217

⁷ Havressursloven § 54 første ledd siste punktum og høringsnotat av 21. januar 2011 om "Forslag til ny forskrift om lovbrotsgebyr og tvangsmulkt i medhald av havressurslova" kapittel 7.1, s 17

hjemmel i samme lov når vedtakene retter seg mot samme rettssubjekt. I praksis er dette kun aktuelt ved vurdering av overtredelsesgebyr mot rederiet. Se nærmere i rettspraksis der vedtak om administrativ inndragning er gitt til fradrag ved utmåling av straffeprosessuell inndragning etter havressursloven § 65.

Ileggelse av overtredelsesgebyr i tillegg til administrativ inndragning vil derfor ha et rent pønalt formål. Dette må vurderes konkret i den enkelte sak på bakgrunn av påtalemyndighetens praksis ved utmåling av tilsvarende straff.

Dersom det ikke er hjemmel for å fatte vedtak om administrativ inndragning, skal verdien av den ulovlige fangsten tas med i vurderingen av overtredelsesgebyrets størrelse.

5.3.1 Administrativ inndragning ved brudd på forskrift 22. desember 2003 nr. 57 om opplysningsplikt ved landing og omsetning av fisk §§ 4, 5, 6

Fangst ”levert” i strid med havressurslovens bestemmelser gjelder først og fremst tilfeller hvor seddel føres på annet fartøy enn det fartøy som har fisket og omfattes derfor av hjemmelen for administrativ inndragning. Brudd avdekkes ved fysisk kontroll ved landing og/ eller bruk av VMS.

5.4 MOMENTER FOR UTMÅLING AV OVERTREDELSSESGBYR

Havressursloven § 59 og overtredelsesgebyrforskriftens § 6 gir momentene som skal tillegges vekt ved utmåling av overtredelsesgebyr.

Av lov- og forskriftstekst kan man utlede følgende momenter:

- Hvor alvorlig er overtredelsen
- Fortjeneste eller potensiell fortjeneste av lovbruddet
- Om det gjelder et eller flere brudd av samme type
- Graden av skyld
- Ekstra kostnader som kontrolltiltak og håndtering av denne saken har medført

Listen over momenter er ikke å anse som uttømmende, men momenter som må vurderes i hver enkelt sak. Momentene vil i praksis ofte gli over i hverandre og utfylle hverandre.

Vi vil her knytte noen merknader til ovennevnte momenter og vektig av disse, i tillegg til andre momenter vi mener er av betydning ved utmåling av gebyret.

Alvoret i overtredelsen vil for eksempel ha sammenheng med typen lovbrudd. Beskatning av fisk under minstemål er som følge av det bærende prinsippet om yngelvern innenfor fiskeriforvaltningen en mer alvorlig overtredelse enn hvis fartøyet høster fisk over minstemål, men ut over sin kvote. Alvoret kommer også til syne i forskjellen mellom overtredelser med stort potensiale for fortjeneste og brudd av mer formalmessig karakter. Eksempel på formalbrudd kan være manglende eller feilaktig rapportering som likevel er lett tilgjengelig for kontrollmyndighetene via andre kilder, som innrapportering av fangst til salgslag. Som følge av spennvidden i skyldkravet fra simpel uaktsomhet til forsett vil det påvirke utmålingen vesentlig hvis forsettelig handling kan legges til grunn. I forbindelse med vurdering om det foreligger forsett kan det være relevant om det

avdekkes om den ansvarlige har til vane å handle i strid regelverket på området, en såkalt ”modus operandi”.

Når det gjelder kostnader knyttet til kontrolltiltak og håndtering av slike saker så har dette tradisjonelt sett ikke vært et moment Fiskeridirektoratet har tillagt vekt. Det kan likevel tenkes at dette vil være relevant dersom effektiviteten i saksbehandlingen reduseres fordi undersøkelser som tidligere har inngått i politiets arbeid nå må foretas av forvaltningen.

Både i høringsnotatet til forskriften og forarbeidene til havressursloven presiseres det at gebyret må være gjenstand for en konkret vurdering i det enkelte tilfelle. Det skal være rimelig samsvar mellom lovbruddet og reaksjon. Det er videre en forutsetning at innføring av overtredelsesgebyr verken skal føre til mildere eller strengere sanksjoner enn tidligere. Utmålinga skal derfor ta utgangspunkt i den rettspraksis som allerede finnes i tilsvarende saker.

Når det gjelder rettspraksis er den som sedvanlig fragmentarisk og sprikende. Dette gjelder også i noen grad Høyesterettspraksis. Nedenfor er nevnt og referert tekst fra avgjørelser som anses å inneholde relevante momenter knyttet til utmåling av gebyrets størrelse.

5.5 FORHOLD TIL RETTSPRAKSIS

Utmåling av overtredelsesgebyr skal altså ta utgangspunkt i den rettspraksis som foreligger i tilsvarende saker før iverksettelsestidspunktet for overtredelsesgebyr 1. mars 2012. Det presiseres at dommer avsakt i tingretter som klar hovedregel ikke skal tillegges vekt i denne sammenheng.

Relevant rettspraksis på området innhentes gjennom rettskildesøk (Lovdata/Rettsdata). I tillegg gir domssamlingen utgitt av Troms og Finnmark statsadvokatembeter en oversikt over rettspraksis i straffesaker på fiskerirettens område. Fiskeridirektoratet har videre utarbeidet en kronologisk oversikt over disse dommene for å gi et mer oversiktlig bilde over rettspraksis på området særlig med hensyn til bøtenivået, se vedlagt oversikt over Høyesterett- og lagmannsrettspraksis på området.

I utgangspunktet vil denne praksisen være vesentlig i forhold til de beslutninger som tas. Etter hvert som forvaltningen gjennom sine vedtak utvikler praksis, samtidig som tilgangen på rettspraksis forventes å minke, vil balansepunktet og harmoni i reaksjonen fattet på henholdsvis forvaltnings- og strafferettssporet tre frem som et vesentlig styringsmål.

Innenfor rammene gitt i rettspraksis har Fiskeridirektoratet derfor utarbeidet en oversikt over anbefalt nivå for gebyret ut fra ulike typer overtredelser. Se nærmere under kapittel 5.8 og eget vedlegg.

5.6 RETTSPRAKSIS

Nedenfor fremgår et utvalg dommer som kan være av relevans ved vurdering av gebyrets størrelse. Listen er ikke uttømmende.

5.6.1 Feilestimering av fangst i fangstdagbok/elektronisk fangstmelding

Rettspraksis før 2002 er på dette området er sprikende.

➤ Rt 2002 s 1063 (Sandvær)

Sammendrag: På bakgrunn av unnlatt føring av fangstdagbok ble det med hjemmel i saltvannsfiske_loven § 54 fremmet krav om inndragning mot et fiskebåtrederi. Høyesterett fastsatte inndragningsbeløpet med utgangspunkt i fangstens verdi. At fartøyet manglet nødvendig kompetanse i forhold til det aktuelle fangstoppdraget, kunne ikke lede til noen reduksjon i inndragningsbeløpet.

HR: ”Sammen med sluttsedlene og bryggesedlene som utstedes når fisken landes og omsettes, er fangstdagbøkene et viktig virkemiddel for ressursforvaltningen, gjennom fiskerimyndighetenes kvotekontroll og kvoteavregningen overfor det enkelte fiskefartøy. Etter det opplyste er antallet kontroller beskjedent i forhold til antallet landinger av fisk, og oppdagelsesrisikoen ved brudd på reglene er lav. Samtidig er de økonomiske gevinstmuligheter ved brudd på kontrollreglene høye.

Unnlatt føring av fangstdagbok er i seg selv et alvorlig forhold, i betraktning av den sentrale rollen dette regelverket spiller i ressurskontrollen. Det vil regelmessig være grunn til å reagere med en ikke ubetydelig inndragning overfor rederiet, også i tilfeller der det i utgangspunktet dreier seg om lovlig fiske og det heller ikke er noe konkret grunnlag for mistanke om en planlagt skjult omsetning av fangsten.

I dette tilfellet ble det ikke foretatt noen innføring overhodet av de fangstene som ble tatt 29. april, 1., 2. og 3. mai 2000. Heller ikke for øvrig var fangstdagboken for disse dagene ført slik forskriften krever. Fartøyets skipper var klar over plikten til å føre fangstdagbok, og overtredelsen var således forsettlig. Fangsten var også relativt betydelig, noe under 30 tonn rundvekt, hvorav ca 25,5 tonn torsk. A eier kun dette ene fartøyet. Det dreier seg således om et mindre rederi. Som bemerket av lagmannsretten, må dets økonomiske stilling kunne betegnes som god.

Jeg finner ikke grunn til å gå nærmere inn på tidligere rettspraksis om inndragningens nivå ved manglende føring av fangstdagbok eller feilrapportering, men nøyer meg med å konstatere at den har vært sprikende. Jeg er enig med aktor i at det ved den unnlatte dagbokføring som saken gjelder, er rimelig å fastsette inndragningsbeløpet overfor rederiet med utgangspunkt i fangstens verdi, som var i overkant av kr 360.000. Jeg legger til at hvis det var foretatt et ulovlig fiske - eksempelvis fordi fartøyet ikke hadde den nødvendige kvote eller fordi det var fisket i et ulovlig område - ville det ha vært oppnådd et ulovlig utbytte, og i tillegg ville fartøy og redskaper ha vært ulovlig benyttet. Dette tilsier at inndragningsbeløpet i slike tilfeller ofte bør settes høyere. Forsvareren har anført at det bør tas hensyn til diverse trekk som fremgår av Råfisklagets avregning. Jeg kan ikke se at disse trekkene er relevante for vurderingen av inndragningsbeløpet. Heller ikke for øvrig kan jeg se at det foreligger grunner som taler for å fravike det ovennevnte utgangspunktet.

Forsvareren har gjort gjeldende at skipperen var uerfaren. Den omstendighet at fartøyet eventuelt manglet den nødvendige kompetanse i forhold til det aktuelle fangstoppdraget, kan imidlertid ikke lede til noen reduksjon i inndragningsbeløpet overfor rederiet.”

➤ Rt 2003 s 1543 (Mishukov)

Sammendrag: Saken gjaldt inndragning fra et russisk rederi. Rederiet hadde fisket mer sei som bifangst enn tillatt, og hadde ført inn en uriktig fangstsammensetning i fangstdagboken. Det var spørsmål om en del av verdien av fartøy og redskap burde inndras i tillegg til fangstverdien. Sett hen til at den samlede fangstmengden ble riktig angitt og den gode situasjonen til seibestanden fant Høyesterett at inndragningen burde begrenses til fangstverdien.

Påstand: ”(6) Påtalemyndigheten mener, på sin side, at hele verdien av fangsten ved de 33 halene, kr 427.546, bør inndras, samt deler av verdien av fartøy og redskap. Påtalemyndighetens påstand er at inndragningsbeløpet settes til kr 600.000, slik også tingretten kom til, hvilket utgjør 1 ½ gang fangstverdien, avrundet nedad.”

HR: ”(15) Fangstdagboken er et viktig virkemiddel i ressursforvaltningen, herunder for kontrollen med kvote- og bifangstbestemmelsene. Unnlatt eller feilaktig føring av fangstdagboken er i seg selv et alvorlig forhold. Dette er fremhevet i Høyesteretts kjennelse i Rt-2002-1063, som gjaldt et fartøy som fisket innenfor sin torskekvote, men over fire dager unnlot å føre fangsten i fangstdagboken. Det forelå ikke noe konkret grunnlag for å mistenke en planlagt skjult omsetning av fangsten. Inndagningsbeløpet ble fastsatt til fangstens verdi.

(16) I vår sak foreligger det ikke bare en forsettlig feilføring av fangstdagboken, men også et ulovlig fiske. Når bifangsten i et hal overskred grensen, hadde fartøyet, som tidligere nevnt, plikt til å vente med neste hal eller foreta en forflytting, noe Mishukov unnlot. Isteden ble bifangsten innført feilaktig, og forskjøvet ved at overskridelsen i noen hal ble ført mot en lavere bifangst i andre hal.

(17) Det er lagt til grunn, og fremstår som utvilsomt, at denne handlemåten var økonomisk motivert - man fortsatte fisket i samme område, uten slike opphold som en etterlevelse av regelverket krevde, og oppnådde dessuten en gevinst ved den høye seiinnblandingen. Jeg legger imidlertid til at verdien av sei er lav i forhold til torskens. Og selv om seiinnblandingen i de enkelte hal ikke lar seg rekonstruere, er det ikke holdepunkter for at fangsten av sei mistet karakteren av å være en bifangst; det ble således fortsatt fisket etter torsk.

(18) Som fremhevet av forsvareren, ligger det i sakens natur at seiinnblandingen ved noen av halene har vært innenfor det tillatte. Feilføringen gjaldt imidlertid samtlige 33 hal, med sikte på å tildekke en sammenhengende overtredelse av bifangstbestemmelsen. Og som tidligere nevnt, kan hele fangsten inndras når lovlig og ulovlig fangst er blandet sammen.

(19) Etter mitt syn vil hele fangstens verdi også i dette tilfellet være et naturlig utgangspunkt for vurderingen av inndragningsbeløpets størrelse. Imidlertid må det, ved den konkrete fastsettelsen av inndragningsbeløpet, skje en helhetsvurdering av de konkrete omstendigheter, særlig overtredelsen art og økonomiske betydning, graden av bebreidelse og rederiets økonomiske situasjon. Dette kan tilsi avvik så vel oppad som nedad i forhold til utgangspunktet.

(20) Jeg kan ikke se at det i dette tilfellet er grunn til å fastsette et lavere inndragningsbeløp enn fangstverdien. Som tidligere nevnt, dreide det seg ikke bare om en

uriktig føring av fangst dagboken, men også om et ulovlig fiske. Dette kunne tale for at inndragningsbeløpet bør settes slik at det også omfatter en del av verdien av fartøy og redskap som ble benyttet.

(21) Jeg er likevel kommet til at inndragningen i vår sak kan begrenses til fangstverdien. Lagmannsretten har pekt på at den samlede fangstmengden ble riktig angitt, og at fisket skjedde innenfor rammen av, og er belastet, rederiets torskekvote. Fra et ressursforvaltningssynspunkt må det antas at en feilrapportering av total fangstmengde har større negative konsekvenser enn den forskyvning mellom trålhal som her har funnet sted. Jeg viser også til at ressurs situasjonen for sei skal ha vært god, og at det dermed ikke dreide seg om bifangst av en hardt beskattet og truet ressurs. I likhet med lagmannsretten legger jeg endelig noen vekt på tidsforløpet siden forgåelsen, og herunder at fartøyet ble oppbragt etter om lag ett år.”

➤ LH 2004 -17287 (nektet fremmet for HR)

Sammendrag: Anke over utstrekningen av inndragningsforelegg etter overtredelse av saltvannsfiskeloven § 54 jf. § 9. Det kan etter loven foretas inndragning helt eller delvis av verdien av fartøy, tilbehør, fangst og redskap hos rederiet som fisket ble foretatt på vegne av. Størrelsen på inndragningen beror på en skjønnsmessig helhetsvurdering. Ut fra en samlet vurdering av overtredelsens karakter og innhold samt økonomiske forhold fant lagmannsretten tingrettens inndragningsbeløp på kr 62.000, passende. Anken ble etter dette forkastet.

Dom Nord-Troms tingrett:

*”1.X AS org.nr. ** dømmes til å tåle inndragning, jfr saltvannsfiskeloven § 53 første ledd første straffalternativ, jfr § 54, med kr 62.000, sekstitotusen - til fordel for statskassen.*

2.X AS dømmes til å betale saksomkostninger med kr 3.000.”

LH: *”Underrapporteringen utgjorde om lag 36% av fangsten. Verdien av den totale fangst utgjorde i følge bryggeseddel om lag 110.000 kroner. Fangstens verdi vil i saker av denne type være et utgangspunkt for vurdering av inndragnings størrelse. Verdien av det underrapporterte kvantum utgjør ca 42.000 kroner.*

Hvor stor inndragningen bør være, beror på en skjønnsmessig helhetsvurdering. Ut fra en samlet vurdering av overtredelsens karakter og innhold samt de nevnte økonomiske forhold, finner lagmannsretten det inndragningsbeløp tingretten har fastsatt som passende.

Anken blir etter dette å forkaste.”

➤ LH 2010-46491 (nektet fremmet for HR)

Sammendrag: Inndragning i medhold av saltvannsfiskeloven § 54. Fangst dagbok ikke ført under fiske etter sild. Inndragningsbeløpet ble satt til kr 500.000 mens fangstverdien var omlag kr 600.000.

LH: *”Overtredelsen var ikke økonomisk motivert; hensikten var verken å skjule ulovlig fiske eller drive skjult omsetning.*

Unnlatelse av å føre fangstdagbok er imidlertid i seg selv et alvorlig lovbrudd, jf. Rt-2002-1063 hvor Høyesterett uttalte følgende:” (sitat utelatt, se dom ovenfor)

”Etter lagmannsrettens syn er det ikke grunnlag for å skille mellom pelagisk fiske, som i denne sak, og fiske av hvitfisk, ved vurdering av fangstdagbøkernes betydning som virkemiddel i ressursforvaltningen, slik forsvareren har anført under henvisning til enkelte ulikheter i rapporteringsrutiner og omsetningssystem innenfor salgslag for omsetning av pelagisk fisk og salgslag for omsetning av hvitfisk.”

”Etter lagmannsrettens syn er fangstens verdi utgangspunkt for vurderingen av inndragningens størrelse også i denne saken. Lagmannsretten er ikke enig med forsvareren i at dette utgangspunktet bør reduseres med den lott som er utbetalt til mannskapet. Det vises for så vidt til Høyesteretts bemerkninger vedrørende den nokså parallelle problemstilling knyttet til relevansen av Råfisklagets trekk i avregningen til rederiet i Rt-2002-1063.

Etter en skjønnsmessig helhetsvurdering, hvor det bl.a. er vektlagt at rederiets økonomi er svak, er lagmannsretten kommet til at inndragningsbeløpet bør settes til kr 500.000.

Dommen er enstemmig.”

5.6.2 Øvrige feil i melding om fangst

Det foreligger lite rettspraksis på dette området

➤ Rt 1996 s 1065

Sammendrag: Utenlandsk fiskebåtrederi ble idømt en bot på kr. 400.000,- som foretaksstraff jfr. straffeloven § 48a, for overtredelse av lov av 17. desember 1976 nr. 9 om Norges økonomiske sone, § 8, § 6 og § 4, jfr. forskrift av 13. mai 1977. Det var i passivmeldinger underrapportert fangster for vel 1,1 million kroner. Det var videre bl.a. forsømt å gi aktivmeldinger. Inndragning med hjemmel i nevnte lovs § 9 ble fastsatt til kr. 2.600.000,-. Forholdet ble ansett som så grovt at det var naturlig å bruke foretaksstraff ved siden av inndragning.

HR: *”Det er underrapportert fangster til en verdi av mellom kr 1,1 og 1,2 millioner. Verdien av fartøyet er anslått til ca kr 45 millioner med konsesjon. Det er et fartøy på over 2 000 tonn, bygget i 1987 med et betydelig fiskepotensial. Aktor har anført at påtalemyndigheten i dag bruker en "tommelfingerregel" i sin foreleggspraksis, hvoretter summen av bot og inndragning settes til mellom 5 og 10% av verdien av skip og redskap ved forsettlige og grove handlinger. I Svalbardsaken ligger inndragningen på dette nivå. Tradisjonelt har den imidlertid ligget lavere.*

Forsvareren har som en formildende omstendighet anført at underrapporteringen av fangst i norsk sone ikke medfører at fiskefartøyet totalt vil kunne fiske mer når Norges økonomiske sone og den tilstøtende EU-sone sees under ett. Han har også anført at rederiet ikke kunne føre kontroll med hvordan skipsføreren fisket, og at rederiet har økonomiske problemer.

For min del kan jeg ikke se at det som forsvareren har anført, kan få særlig betydning i den foreliggende sak. Underrapporteringen skaper iallfall muligheter for fiske ut over kvoten i Norges økonomiske sone. Flere av dem som arbeidet om bord på fiskefartøyet var medeiere i rederiet, og må ha visst hvordan fisket ble drevet. Rederiets økonomiske situasjon, som nå skal være litt bedre enn da saken ble pådømt i herredsretten, kan i en sak som dette bare tillegges begrenset betydning.

På den annen side mener jeg at man i den foreliggende sak har kommet noe høyt når det gjelder den samlede reaksjon overfor rederiet. Jeg kan ikke se at det i rettspraksis, når denne sees under ett, er dekning for som en alminnelig regel å legge inndragning på et så høyt nivå i forhold til skipet og fangstredskapenes verdi som aktor har gått inn for. Det må etter min mening foretas en konkret helhetsvurdering, hvor man trekker inn omfanget av de straffbare handlinger og de øvrige forhold i saken. Ut fra en slik helhetsvurdering er jeg kommet til at inndragningen bør settes til kr 2,6 millioner. Foretaksstraffen bør - under hensyn til blant annet den store inndragningen - settes til kr 400.000.”

5.7 GENERELLE MOMENTER

Her gis noen generelle momenter som i hovedsak er utledet av rettspraksis. Momentene er ikke ment som uttømmende.

5.7.1 Økonomi

God økonomi har ikke vært tillagt vekt i rettspraksis. Dårlig økonomi har vært ansett som relevant under utmålingen av straffeprosessuell inndragning mot rederi, men ikke ved utmåling av bot til skipper.

5.7.2 Gjentakelse

Dette krever nærhet i overtredelsens art (dvs fiskerikriminalitet) og tid. Gjentatt overtredelse av fiskerilovgivningen skal tillegges vekt ved utmåling av overtredelsesgebyret, selv om vedkommende tidligere har vært sanksjonert disse forholdene.

5.7.3 Hvor stor er oppdagelsesrisikoen

Den generelt lave oppdagelsesrisikoen for brudd på fiskerilovgivningen er gitt anført som et skjerpene moment i rettspraksis. Dette gjelder både i forhold til den allmenn og individualpreventive effekten av sanksjonen.

5.7.4 Utbetaling av lott til mannskap

Det foreligger sprikende rettspraksis knyttet til spørsmålet om hvorvidt det ved utmåling av straffeprosessuell inndragning skal tas hensyn til utbetalt mannskapslott (mannskapets avtalte andel i fangsten). I Rt 2002-1063 (Sandvær) har retten avslått påstand om fradrag for utbetalt lott. Hålogaland lagmannsrett har etter dette innvilget og avslått påstand om slikt fradrag fra inndragningsbeløpet. Resultatet i Sandværdommen skal legges til grunn i vurderingen av gebyrets størrelse.

5.7.5 Ileggelse av flere reaksjoner/sanksjoner for samme forhold

Ved utmåling av overtredelsesgebyret må det tas hensyn til den samlede reaksjonen som ilegges det enkelte rettssubjekt. For eksempel må det gjøres fratrukk i overtredelsesgebyret til et foretak/rederi dersom det som følge av samme handling også er

gjort vedtak om administrativ inndragning av verdien av den ulovlige fangsten mot samme rederi. Se også under kapittel 5.3 ”Forholdet til vedtak om administrativ inndragning”.

5.7.6 Tidsbruk under saksbehandling

Praksis hos politi og domstoler har vært å gjøre fradrag for eventuell lang behandlingstid før ileggelse av forelegg eller dom. På bakgrunn av målet om større effektivitet i saksbehandlingen av overtredelsesgebyr-saker enn praksis har vært hos politiet skal dette momentet i utgangspunktet ikke være relevant ved utmåling av gebyret.

5.8 SÆRLIG MOMENTER VED BRUDD PÅ DE ENKELTE BESTEMMELSENE

Det vises til vedlagt oversikt over anbefalt nivå for overtredelsesgebyr ved brudd på konkrete bestemmelser med hjemmel i havressursloven. Anbefalt nivå på gebyret er gitt innenfor rammen av rettspraksis og skal forstås og praktiseres som et utgangspunkt for utmåling av gebyrets størrelse rettet mot de ulike rettssubjektene.

Det skal i hver enkelt sak vurderes om det er grunn til at gebyret skal settes høyere eller lavere enn det anbefalte nivået ut fra de konkrete omstendighetene i saken. Vurderingen skal fremgå av vedtaket om overtredelsesgebyr.

Momentene nedenfor er ikke uttømmende.

5.8.1 Overtredelsesgebyr til erstatning for bot

Sentrale momenter er

- Overtredelsens art og grovhet
- Fartøyførerens subjektive forhold
- Er fartøyfører tidligere bøtelagt for lignende forhold
- Dels siktedes personlige økonomi
- Fartøyførerens økonomiske interesser i fisket
- Fartøyførerens faglige kvalifikasjoner og erfaringer med fisket
- Om fartøyfører tidligere har mottatt advarsler fra Kystvakten eller Fiskeridirektoratet

Disse momentene må sees i sammenheng med utmålingskriteriene gitt i overtredelsesgebyrforskriften § 4 og kommer eventuelt i tillegg til disse.

5.8.2 Overtredelsesgebyr til erstatning for straffeprosessuell inndragning

- Forskrift om posisjonsrapportering og elektronisk rapportering for norske fiske- og fangstfartøy og forskrift om oppgaveplikt for fiske- og fangstfartøy
 - Beror på en skjønnsmessig helhetsvurdering.
 - Verdien av den ulovlige fangsten (dvs. avviket mellom elektronisk rapport/fangstdagboken og fangst i rom/ på seddel) vil være et utgangspunkt for vurdering av inndragningens størrelse
 - Verdien av den feilrapporterte fangsten beregnes art for art og avviket multipliseres med prisen for den enkelte art
 - Ved overestimering av fangst skal det ikke ilegges gebyr mot rederiet, så fremt ikke overrapporteringen skjuler et ulovlig fiske, ved for eksempel overestimering av hyse (fritt fiske) og underestimering av torsk (kvotebelagt)

- Ut fra en samlet vurdering av overtredelsens karakter og innhold samt relevante økonomiske forhold er inndragningsbeløpet høyere eller lavere enn den ulovlige fangstens verdi.
- Forskrift om opplysningsplikt ved landing og omsetning av fisk
 - Her må gebyrets størrelse vurderes ut fra hvilket rettssubjekt vedtaket retter seg mot.
 - Utgangspunkt bør vær den faktiske eller potensielle økonomiske fortjenesten i form av verdien av den ulovlige fangsten (rederiet) eller faktisk eller potensielt utbytte av videresalg av denne fangsten (fiskemottaket).